

Orden förbehöll sig nästan oinskränkt rätt att ensidigt bestämma över landets kvarnar och deras drift, och att mjölnaren hade små möjligheter att ställa krav på Orden. Kischs stora erfarenhet bl. a. vid undersökningen av judarnas ställning i Europa på medeltiden borgar för de säkrade resultaten.

Tore Nyberg

Fritz Wernli: Die Entstehung der schweizerischen Eidgenossenschaft. Verfassungsgeschichte und politische Geschichte in Wechselwirkung. Studien zur mittelalterlichen Verfassungsgeschichte VI, Uznach 1972 (Selbstverlag des Verfassers). 405 s.

I en fortlöpande framställning ges här i delvis polemisk form en översikt över de avgörande hundra åren av Schweiz' tillblivelse som oavhängig statsbildning. Förf:s ställningstagande i en intern schweizisk forskardiskussion hindrar inte att den detaljerade inblicken i lokal, territorial och kejsarlig politik fram till 1330-talet i ett begränsat stycke av alplanet ger utmärkta exempel på de komplicerade resultaten av en »rikspolitik« som inte gick att skilja från härskarfamiljens (Habsburgs) territorialpolitik med sina egna familjedomäner. Då förf. försvarar sitt företag att skriva en sammanfattande framställning med att en sådan sedan lång tid inte föreläggat, kan boken också nyttiggöras som en av inträngande detaljstudier beledsagd översikt, brukbar parallellt med de stora översiktsverken i europeisk historia.

Tore Nyberg

Diplomatarium Norvegicum bd. XXI. Ved Kommisjonen for Diplomatarium Norvegicum, Norsk historisk Kjeldekrift-institutt. Bergen: komm. A/S Bokcentralen (Oslo), 1970-74.

Efter en lang pause har det norske *kjeldekrift-institutts* diplomatariekommission genoptaget udgivelsen af *Diplomatarium Norvegicum*, hvis første bind udkom allerede 1846, og hvis traditioner principielt stadig binder publikationen på den måde, at hvert bind repræsenterer en kronologisk helhed (her 1270-1575). Det kan tilføjes, at det er hensigten, at et kommende bind XXII bl. a. skal indeholde akter og breve fra de dramatiske år forud for reformationen (bl. a. fra Esge Billes arkiv), hvorfra meget materiale stadig henligger utrykt.

Det foreliggende bind optager overvejende akter af intern, norsk karakter, adkomstbreve, domsbreve, lokale privilegier osv., ofte med præg af efterslæt og ofte kilder, der kun er overleveret i sene afskrifter, bl. a. Gerhard Schønings i Langebeks diplomatarium og ekscerpter. Af størst betydning er et par rigsrådsbreve fra efteråret 1501, da en del af rådet åbenbart har været permanent forsamlet i Bergen under ledelse af ærkebiskop Gaute. I september advarede rigsrådet indbyggerne på Voss mod at tilslutte sig Knut Alfssens 'wpp reyssningh'; lyster de ikke, »tha wilye wy thet throlige til hielpe ath stille och affwerye effther war yterste mackth« (nr. 688; jf. Halmstadrecessens § 10; NGL 2. r. III,